

Het Verband tussen Subjectief Financieel Presteren en Burgerlijke Staat

Isadora E. Schulte

Studentnummer: s3893685

Afdeling Psychologie, Rijksuniversiteit Groningen

PSB3A-BT15: Bachelor These

Begeleiders: Josephien Jansen (MSc) en Dr. Janneke Koerts

Tweede beoordelaar: Dr. Aafke van Mourik Broekman

In samenwerking met: H. Doting, N. Mollema, K. Welberg, en L. Zureiqi.

9 april 2022

Een scriptie is een proeve van bekwaamheid voor studenten. De goedkeuring van de scriptie is het bewijs dat de student over voldoende onderzoeks- en rapportagevaardigheden beschikt om af te studeren, maar biedt geen garantie voor de kwaliteit van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek als zodanig, en de scriptie is daarom niet per se geschikt als academische bron om naar te verwijzen. Als u meer wilt weten over het in deze scriptie besproken onderzoek en de daarop gebaseerde publicaties waarnaar u zou kunnen verwijzen, neem dan contact op met de genoemde begeleider.

Abstract

In this study, the relationship between marital status and subjective financial performance was examined, using the conceptual model of financial capability as a guide, and marital status as the independent variable. 160 participants took part in the study. Marital status was divided into four groups (single/with children, single/no children, not single/with children, not single/no children). To measure subjective financial performance, a recently developed questionnaire (the Financial Performance Scale, FiPS) was used. The results showed that the group that consists of people who are single and have no children scores significantly lower on subjective financial performance than the other three groups. Possible explanations for this outcome are: having student debts, renting an expensive rental house and having a poorly paid part-time job. The average age in this group is significantly lower than in the other groups, which makes these possible explanations more plausible. Since the questionnaire was recently developed, further research should use a more random sample and vulnerabilities in the questionnaire should be adjusted. A good first step for future research could be a mediation analysis, using age as mediator. Such research is important, because it provides us with more knowledge about the financial functioning of specific groups in society. This provides a basis for intervention if financial matters in a group are not going well.

Key words: financial capability, (subjective) financial performance, marital status, single, children

Samenvatting

In dit onderzoek is het verband tussen burgerlijke staat en subjectief financieel presteren onderzocht, met het conceptuele model van financiële capaciteit als leidraad, en burgerlijke staat als onafhankelijke variabele. Er namen 160 participanten deel aan het onderzoek. Burgerlijke staat is opgedeeld in vier groepen (wel single/wel kinderen, wel single/niet kinderen, niet single/wel kinderen, niet single/niet kinderen). Om subjectief financieel presteren te meten is er gebruik gemaakt van een recent ontwikkelde vragenlijst (de Financiële Prestatie Schaal, FiPS). Uit de resultaten bleek dat de groep mensen die single is en geen kinderen heeft, significant lager scoort op subjectief financieel presteren dan de andere drie groepen. Eventuele verklaringen voor deze uitkomst zijn het hebben van studieschulden, het huren van een duur huurhuis en het hebben van een slecht betaald bijbaantje. De gemiddelde leeftijd in deze groep is significant lager dan in de andere groepen, wat deze eventuele verklaringen aannemelijker maakt. Aangezien de vragenlijst recent ontwikkeld is, dient in vervolgonderzoek gebruik te worden gemaakt van een meer willekeurige steekproef en moeten kwetsbaarheden in de vragenlijst worden aangepast. Een goede eerste stap voor toekomstig onderzoek zou een mediatieanalyse kunnen zijn, met leeftijd als mediator. Dergelijk onderzoek is van belang, omdat hierdoor meer kennis wordt vergaard over het financieel functioneren van specifieke groepen in de samenleving. Hierdoor is er een basis om in te grijpen als financiële zaken in een groep stroef verlopen.

Sleutelwoorden: financiële capaciteit, financiële bekwaamheid, (subjectief) financieel presteren, burgerlijke staat, alleenstaand, kinderen

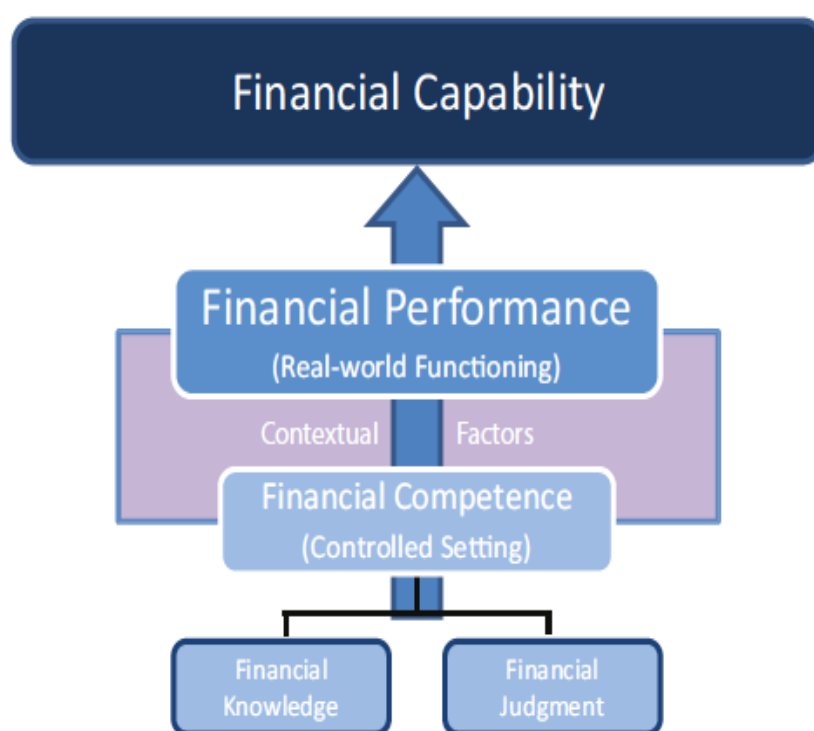
Het Verband tussen Subjectief Financieel Presteren en Burgerlijke Staat

Financieel handelen is een altijd actueel en universeel onderwerp. Online betalingen afronden, bij de kassa betalen met contant geld, geld pinnen, sparen, overzicht hebben en houden over de financiën: veel alledaagse zaken hebben op directe of indirecte wijze betrekking op financiën. Een bepaalde mate van financiële capaciteit lijkt cruciaal om actief en efficiënt te kunnen functioneren in, en deelnemen aan, de samenleving. Dit onderzoek is gericht op het meten van subjectieve financiële prestaties onder gezonde individuen in het dagelijks leven. Hierbij zal dieper worden ingegaan op het verband tussen deze subjectieve financiële prestaties en burgerlijke staat.

Dit onderzoek is gebaseerd op het conceptuele model van financiële capaciteit (*financial capability*; Appelbaum et al., 2016, p. 25, zie figuur 1). Financiële capaciteit kan worden omschreven als de vaardigheid om de eigen financiële zaken te regelen. Denk bijvoorbeeld aan weten hoe veel geld er op je rekening staat; hoe veel geld je uit kan geven; en hoe veel geld je kan sparen. Bij het onderzoeken van financiële capaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen financieel presteren (*financial performance*) en financiële competentie (*financial competence*). Financieel presteren houdt de mate van succes van het omgaan met financiële eisen in, in de context van iemands persoonlijke omgeving (bijvoorbeeld hoe goed iemand kan sparen voor een vakantie). Financiële competentie gaat over de financiële vaardigheden die iemand bezit. Hieronder vallen financiële kennis (*financial knowledge*) en financieel beoordelen (*financial judgement*). Financiële kennis is het bezitten van declaratieve kennis (specifieke kennis, zoals weten dat er belastingaangifte moet worden gedaan) en procedurele kennis (weten hoe je iets doet, zoals weten hoe je belastingaangifte doet) die nodig zijn om de eigen financiën te beheren. Financieel beoordelen gaat over het bezitten van de vaardigheden die nodig zijn om financiële beslissingen en keuzes te maken die het betreffende individu dienen (zoals begrip, goed kunnen redeneren en het maken van goede schattingen).

Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen bovenstaande begrippen, omdat alle concepten verschillende onderdelen van financiële capaciteit meten en elk apart onderzocht kan worden. De inhoud van alle concepten is verschillend, waardoor een conclusie voor concept A geen conclusie voor concept B is. Dit zorgt voor een hoeveelheid aan onderzoek dat zich overkoepelend richt op financiële capaciteit, maar dieper ingaat op één enkel bijbehorend concept. Ook in dit onderzoek is hier sprake van, omdat wij ons richten op financieel presteren en niet op de andere concepten.

Figuur 1 *Conceptueel model van financiële capaciteit*

Noot. Overgenomen uit *Informing Social Security's Process for Financial Capability Determination*, door Appelbaum et al., 2016, p.25

Er is menig onderzoek gedaan naar de invloed van sociaaleconomische factoren en gezinssamenstelling op verschillende aspecten van financiële capaciteit. Zo lijkt een lagere sociaaleconomische status (SES) geassocieerd met een lagere financiële capaciteit (Von Stumm

et al., 2013). Ook lijkt een lage financiële competentie, samen te hangen met kansarm zijn, bijvoorbeeld door laag genoten onderwijs of het behoren tot een minderheidsgroep (Hoelzl & Kapteyn, 2011). Uit hetzelfde onderzoek bleek dat samengestelde gezinnen andere financiële patronen lijken te vertonen dan traditionele (niet samengestelde) gezinnen. Samengestelde gezinnen houden hun geldzaken bijvoorbeeld vaker gescheiden. Verder bleek dat mensen met een hoger niveau van financiële kennis beter financieel lijken te kunnen plannen voor de toekomst (denk aan het plannen van het pensioen). Ook lijken creditcard uitgaven die men zich financieel eigenlijk niet kan veroorloven samen te hangen met sociaal kapitaal: zo hebben mensen die getrouwd zijn of mensen die een huis bezitten minder kans op creditcardproblemen dan mensen die dit niet hebben (Hoelzl & Kapteyn, 2011). Atkinson et al. (2007) stelden op basis van eigen onderzoek dat ten minste de helft van de bevolking in Groot-Brittannië moet worden herinnerd aan het feit dat ‘leven met de dag’ op financieel gebied gevaarlijk is, net zo goed als het niet treffen van voorbereidingen voor als de financiële situatie onverhoopt verandert.

Als het specifiek gaat om de relatie tussen financiële capaciteit of het deelconcept financieel presteren en burgerlijke staat, is er nog maar weinig bekend. Burgerlijke staat is in dit onderzoek geformuleerd als het wel of niet single zijn en het wel of niet hebben van kinderen. Uit schaars eerder onderzoek is onder andere naar voren gekomen dat mensen die getrouwd zijn minder kans hebben op creditcard problemen dan mensen die niet getrouwd zijn (Hoelzl & Kapteyn, 2011). Uit onderzoek door Okech et al. (2018) bleek dat getrouwde vrouwen meer konden sparen dan single vrouwen. Uit een onderzoek door Rea (2018) bleek dat het focussen op individuele financiële capaciteit misschien niet voldoende is om jongvolwassenen voor te bereiden op financieel capabel zijn in een relatie. Ook wordt er gesuggereerd dat belangrijke personen (zoals ouders en romantische partners) en sociale normen, het welzijn van jonge volwassenen (waaronder financieel welzijn) en hun toekomstige

levensbeslissingen (waaronder keuzes met betrekking tot relaties) beïnvloedden. Deze onderzoeksresultaten relateren echter niet direct aan de relatie tussen financieel presteren en burgerlijke staat.

Wat betreft het hebben van kinderen bleek uit een diepte-interview door Banerjee et al. (2017) dat sommige ouders het opvoeden van jonge kinderen zien als belemmering voor bepaalde aspecten van hun financiële mogelijkheden. Ook was het zorgen voor hun kinderen reden tot het maken van afwegingen tussen werken, betalen voor kinderopvang en andere zaken met betrekking tot geldbeheer. Ouders meldden ook moeilijkheden bij het vinden van betaald werk, het verdienen van een passend en stabiel inkomen en het sparen van geld. Uit onderzoek door Okech et al. (2018) bleek dat vrouwen met kinderen minder konden sparen dan vrouwen zonder kinderen. Naast deze onderzoeksresultaten is er niet veel meer onderzoek gedaan naar de relatie tussen subjectief financieel presteren en het wel of niet hebben van kinderen.

In het huidige onderzoek wordt gefocust op de subjectieve financiële prestaties van gezonde individuen. In veel onderzoeken is de aandacht gericht op het meten van de objectieve financiële prestaties, maar het belang van het meten van subjectief financieel presteren is dat er een duidelijk beeld geschetst kan worden over zelfregulatie. Zelfregulatie kan belangrijk zijn als het gaat om financieel presteren, omdat het onder andere betrekking heeft op impulsregulatie (Friese et al., 2009). Bovendien duren objectieve testen vaak lang en zijn ze moeilijker af te nemen dan subjectieve testen, bijvoorbeeld omdat het veel training van professionals vergt. Dit brengt hoge kosten en een lange ontwikkelingstijd met zich mee. Om deze redenen zijn vragenlijsten, ondanks dat ze subjectief zijn, vaak praktischer. Ook valt het bij het zoeken naar bestaande onderzoeken op dat deze voornamelijk gericht zijn op individuen met een bepaalde mate van psychische problematiek (e.g. Van Wielingen et al., 2004; Harvey et al., 2013; Koerts et al., 2021). Hoewel het misschien logisch is dat de meeste aandacht gevestigd is op individuen met problematiek, is aandacht voor de populatie van gezonde individuen ook belangrijk. Dit is

immers een grote groep binnen de samenleving, die veel invloed heeft op het (financieel) functioneren van de maatschappij. Bovendien zorgt het meten van financieel presteren onder gezonde individuen ervoor dat er kan worden ingegrepen als blijkt dat de zaken niet meer soepel verlopen.

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van verschillende vragenlijsten die onder andere de benoemde aspecten met betrekking tot financiële prestaties meten. Er bestonden al enkele vragenlijsten, waaronder de Brief Money Management Scale (BMMS; Ksendzova et al., 2017), maar deze hebben ieder hun eigen limitaties. De belangrijkste limitatie is dat de vragenlijsten zijn ontwikkeld in de VS, waardoor er bijvoorbeeld veel wordt ingegaan op creditcard gebruikt. Dit is voor Nederland een minder relevant onderwerp. Door de limitaties zijn de bestaande vragenlijsten niet goed passend als leidraad te gebruiken in dit onderzoek. Mede hierom is er een nieuwe vragenlijst ontwikkeld, de Financiële Prestatie Schaal (FiPS), die de subjectieve financiële prestaties van mensen in het dagelijks leven beoogt te meten. De FiPS kan een waardevolle toevoeging zijn aan het onderzoeken van subjectieve financiële prestaties.

De verwachting is dat er een verband bestaat tussen het subjectief financieel presteren en de burgerlijke staat van gezonde mensen, waarbij het aannemelijk is dat bepaalde groepen (e.g. mensen die niet single zijn en/of mensen die geen kinderen hebben) beter scoren op subjectief financieel presteren dan andere groepen.

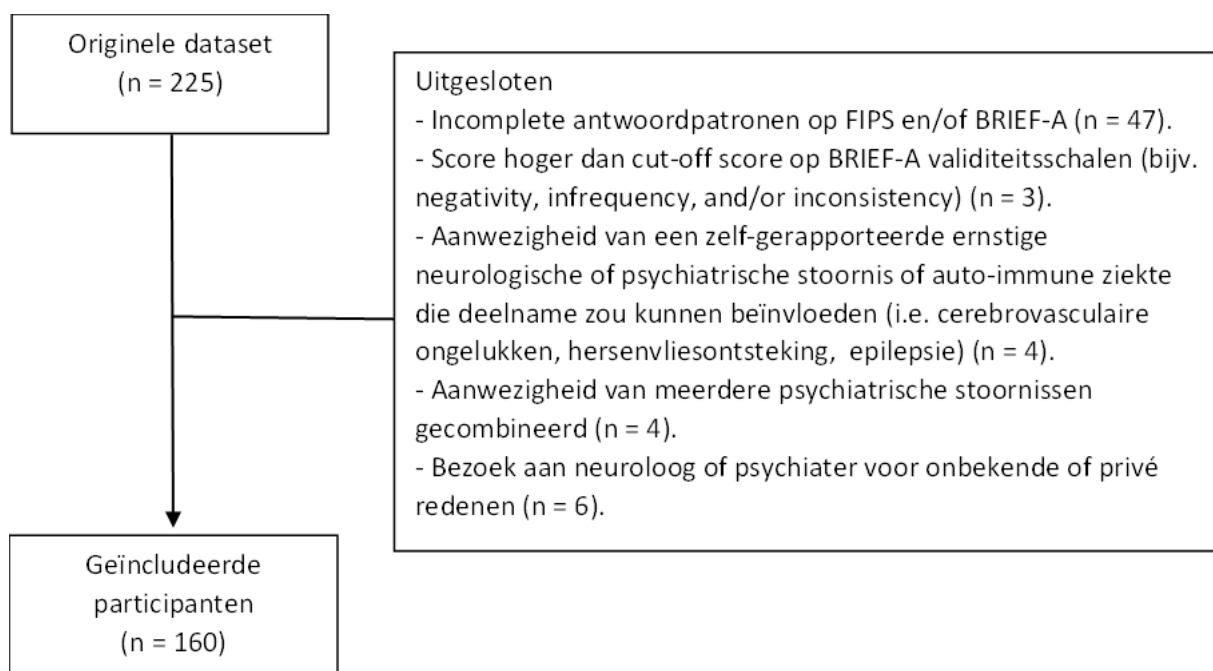
Methode

Participanten

In deze cross-sectionele vragenlijststudie deden 225 participanten mee. In totaal zijn 65 participanten uitgesloten van deelname om verscheidene redenen (zie figuur 2), waardoor data van 160 participanten is meegenomen in de analyses. Van deze participanten identificeert 58.1% zich als vrouw en 41.9% als man. De leeftijd van de participanten ligt tussen de 18 en 81 jaar ($M = 35.88$, $SD = 16.23$). Op basis van de Verhage Schaal (Verhage, 1964) heeft 1.9% van de participanten een laag opleidingsniveau, 21.3% een middelmatig opleidingsniveau en 76.8% een hoog opleidingsniveau. Voor verdere demografische gegevens, zie tabel 1 in bijlage A.

Dit onderzoek is onderdeel van de bachelor these van vijf psychologiestudenten aan de Rijksuniversiteit Groningen. Dit onderzoek is deel van een groter onderzoek naar financiële capaciteit. De participanten binnen dit onderzoek zijn geworven middels een gelegenheidssteekproef. Er is gebruik gemaakt van mensen die op dat betreffende moment beschikbaar waren (Stangor, 2015). De studenten hebben een beroep gedaan op hun professionele en sociale netwerk en het netwerk van hun kennissen.

De participanten hebben voorafgaand aan het invullen van de vragenlijsten geïnformeerde toestemming gegeven. Dit is gedaan om de vertrouwelijkheid en veiligheid van de participanten te waarborgen. De participanten hebben vrijwillig deelgenomen aan dit onderzoek. Het onderzoek is goedgekeurd door de ethische commissie voor psychologie (ECP). De periode waarin de data is verzameld loopt van 22 december 2021 tot 1 februari 2022.

Figuur 2 *Overzicht Geïnccludeerde Participanten*

Noot. Afkortingen: FiPS, Financiële Prestatie Schaal; BRIEF-A, Behavior Rating Inventory of Executive Function – Adult.

Materialen

In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van drie verschillende vragenlijsten: de Financiële Prestatie Schaal (FiPS), de Brief Money Management Scale (BMMS; Ksendzova et al., 2017) en de Behavior Rating Inventory of Executive Function - Adult - NL (BRIEF-A-NL; Roth et al., 2005). Voorafgaand aan deze vragenlijsten werden demografische gegevens afgenomen.

Demografische gegevens

Deze demografische gegevens bestonden uit leeftijd (in jaren), geslacht (man/vrouw/anders), opleidingsniveau (acht opties variërend van lagere school tot universitaire master), het aantal jaren educatie, burgerlijke staat (getrouwd, samenwonend, partner-niet samenwonend, ongehuwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar), het hebben van kinderen (nee/ja + aantal kinderen), dagbesteding (13 mogelijke opties waarbij meerdere antwoorden mogelijk

waren, bijv. ik studeer, ik werk, ik ben werkloos, ik ben met pensioen) en beroep (open vraag). Daarnaast werd aan participanten gevraagd de eigen gezondheid te beoordelen door middel van een 5-punt Likertschaal (uitstekend tot slecht) en werd gevraagd hoe gelukkig ze de afgelopen maand waren op een schaal van 0 (helemaal niet gelukkig) tot 10 (heel gelukkig).

De Financiële Prestatie Schaal (FiPS)

De FiPS is een nieuwe vragenlijst, ontwikkeld door neuropsychologen van de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit van Rostock (Duitsland), voor het meten van de subjectieve financiële prestaties van mensen in het alledaagse leven over het afgelopen jaar. In deze Nederlandse vragenlijst beantwoorden participanten 66 vragen over hoe goed zij zelf denken met geld om te kunnen gaan. De vragenlijst begint met 13 algemene vragen over de financiële situatie van de participanten. Voorbeelden van items zijn: “*Wat is/zijn uw huidige bronnen van inkomen?*” (acht mogelijke opties waarbij meerdere antwoorden mogelijk zijn, bijv. uitkering, loon uit werk), “*Wat is ongeveer uw netto maandinkomen?*” (11 mogelijke opties variërend van < €500 tot > €5000), “*Heeft u een lening en/of schulden anders dan een hypotheek?*” (zeven mogelijke opties, zoals studieschuld, voertuigen en elektronica). Hierna volgen twee schaalvragen op een schaal van 0-10 over de tevredenheid en de hoeveelheid stress die de participanten ervaren door hun financiële situatie. Vervolgens moeten de participanten in 53 gestructureerde items op een 5-punt Likertschaal (‘helemaal mee oneens’ tot ‘helemaal mee eens’ en ‘niet van toepassing’) aangeven in hoeverre ze het eens zijn met stellingen over financiële prestaties, gebaseerd op het afgelopen jaar. Voorbeelden van items zijn “*Ik weet hoeveel geld er elke maand binnenkomt*”, “*Het lukt mij om een aankoop te pinnen*”, “*Ik weet waar ik mijn verzekering heb afgesloten*” (zie bijlage D). Een hogere score op basis van deze 53 vragen suggereert een betere subjectieve financiële prestatie.

De Behavior Rating Inventory of Executive Function - Adult - NL (BRIEF-A-NL)

De BRIEF-A-NL is een naar het Nederlands vertaalde vragenlijst ontwikkeld door Roth et al. (2005). De vragenlijst meet verschillende domeinen van executief functioneren van mensen in het dagelijks leven. Executieve functies zijn een verzameling van neuropsychologische processen (hogere controlefuncties) die ervoor zorgen dat men goed kan functioneren op bijvoorbeeld het gebied van keuzes maken, doelgericht gedrag en plannen/toekomstgericht gedrag (Suchy, 2009). De vragenlijst bestaat uit 75 items opgedeeld in negen verschillende subschalen. Deze items worden beantwoord op een 3-punt Likertschaal bestaande uit 'nooit', 'soms' en 'vaak'. Deze negen subschalen worden samengevoegd tot twee indices, deze worden gezien als verschillende aspecten van executief functioneren.

De gedragsregulatie index (*Behavioral Regulation Index*) is de vaardigheid in het reguleren van gedrag en emotionele reacties. Deze index bestaat uit vier subschalen: inhibitie, aanpassingsvermogen, omgang met emoties en zelfevaluatie. Voorbeelden van vragen zijn: "ik kan om kleine dingen zeer emotioneel reageren" en "ik heb woede-uitbarstingen" (De Vries, 2017). De metacognitie index (*Metacognition Index*) meet het actief probleemoplossend vermogen onder verschillende omstandigheden. De index bestaat uit vijf subschalen: initiatief nemen, werkgeheugen, plannen/organiseren, taakevaluatie en ordelijkheid. Voorbeelden van vragen zijn: "Ik plan taken niet vooruit" en "Ik heb moeite om mijn werk te organiseren".

De score van een participant wordt berekend door de scores op beide indexen bij elkaar op te tellen. Een hoge score kan geïnterpreteerd worden als lager executief functioneren in het dagelijks leven. De scores op de overige items worden gebruikt om naar de validiteit van de antwoorden te kijken. Hierbij worden drie validiteitsschalen gemeten: *negativiteit*, *inconsistentie* en *onwaarschijnlijkheid*. Participanten die hoog scoren op een of meerdere van deze categorieën kunnen worden uitgesloten van het onderzoek. De interne consistentie (α tussen .93-.96) en de test-hertest betrouwbaarheid (r tussen .93-.94) van de vragenlijst zijn

uitstekend. Verder heeft de BRIEF-A een goede convergente en divergente validiteit (Roth et al., 2005, 2013).

De Brief Money Management Scale (BMMS)

De BMMS is een korte vragenlijst, ontwikkeld voor het meten van financiële prestaties in de Amerikaanse populatie (Ksendzova et al., 2017). Voor dit onderzoek is de BMMS vertaald naar het Nederlands. Dit instrument bestaat uit 18 vragen die te maken hebben met het geldbeheer van de participanten in de afgelopen zes maanden. Deze vragen moeten worden beantwoord op een 5-punt Likertschaal, bestaande uit ‘nooit’, ‘zelden’, ‘soms’, ‘vaak’ en ‘altijd’. Met de items worden vier verschillende factoren gemeten: *savings management* (e.g., “Ik heb gespaard voor lange termijn doelen zoals een auto, opleiding, huis, etc.”), *insurance and investment management* (e.g., “Ik heb een adequate zorgverzekering genomen of aangehouden”), *creditmanagement* (e.g., “Ik heb de maximale limiet op een of meer creditcard(s) bereikt”) en *cash management* (e.g., “Ik heb een week- of maanbudget gevolgd”). De vragenlijst heeft een goede interne consistentie ($\alpha = .87$). Ook de vier categorieën hebben allen een cronbach’s alpha tussen .79 en .89. Herhaling gaf vergelijkbare resultaten, wat duidt op een goede test-hertest betrouwbaarheid ($r = .75, p < .001$). Verder heeft de BMMS een goede convergente validiteit, maar wordt niets over de divergente validiteit vermeld (Ksendzova et al., 2017).

Procedure

Bij interesse in deelname aan het onderzoek kregen participanten een link toegestuurd om de vragenlijsten in te vullen. De vragenlijsten werden online, via Qualtrics, afgenomen. In totaal duurde dit ongeveer 30 minuten. De participanten konden de vragenlijsten invullen op een plek naar keuze. Na het openen van de link werden participanten ingelicht over het doel van het onderzoek en werd anonieme deelname gegarandeerd. De uitvoerende bachelor studenten waren niet fysiek of online aanwezig bij het afnemen van de vragenlijsten. De

vragenlijsten werden bij iedere participant op een vaste volgorde afgenomen. Participanten begonnen met de demografische gegevens, daarna de FiPS, hierna volgde de BRIEF-A en als laatste werd de BMMS afgenomen. Participanten konden gedurende de vragenlijst stoppen wanneer zij wilden. Ook was het mogelijk om het beantwoorden op een later moment te hervatten.

Na het invullen van de vragenlijsten kregen participanten een *debriefing* en konden zij voor verdere vragen contact opnemen met de verantwoordelijke onderzoekers. Bij het analyseren van de data moet rekening worden gehouden met de huidige COVID-19 pandemie en dat data (deels) verzameld is tijdens een strenge lockdown in Nederland.

Analyse

In dit onderzoek zal een ANOVA-analyse uitgevoerd worden. De onafhankelijke variabele is burgerlijke staat. Burgerlijke staat wordt opgedeeld in vier groepen. Groep 1 is de groep ‘wel single/wel kinderen’. Groep 2 is de groep ‘wel single/niet kinderen’. Groep 3 is de groep ‘niet single/wel kinderen’. Groep 4 is de groep ‘niet single/niet kinderen’. Drie extra participanten zullen worden verwijderd uit de dataset, omdat zij de mogelijkheid ‘anders’ hebben aangevinkt bij de vraag over burgerlijke staat, maar geen bruikbare uitleg hebben gegeven. Hierdoor kunnen deze drie participanten niet in een groep worden geplaatst. Het totaal aantal mee te nemen participanten komt hierdoor op 157.

De afhankelijke variabele is het subjectief financieel presteren van de participanten. Dit wordt beoordeeld aan de hand van de totaalscores op de FiPS. Voordat een ANOVA-analyse uitgevoerd kan worden, moeten de bijbehorende assumpties nagekeken worden. Deze assumpties zijn: onafhankelijkheid tussen metingen, normaliteit van de afhankelijke variabele en homogeniteit van varianties.

Resultaten

Assumpties

In dit onderzoek is aan de assumptie van onafhankelijkheid tussen metingen voldaan door het gebruikte onderzoeksdesign. De metingen zijn onafhankelijk van elkaar, omdat ieder antwoord van een apart persoon is. Bovendien konden de participanten tijdens de afname van de vragenlijsten niet met elkaar, of met de onderzoekers, interacteren.

Voor de assumptie van normaliteit hoeft enkel te worden gecheckt bij kleine *sample sizes* ($N < 25$) (Van den Berg, z.d.-b). Dit is alleen het geval bij groep 1 ($N = 10$). De andere drie groepen zijn groter, waardoor eventuele schendingen van normaliteit geen grote invloed hebben op de uitkomsten van de analyses. De normaliteit van groep 1 is gecheckt aan de hand van de Kolmogorov-Smirnov test. De Kolmogorov-Smirnov test laat zien dat de metingen binnen groep 1 een normaalverdeling volgen, $D(10) = 0.18$, $p = 0.200$. De bijbehorende tabel (tabel 2) is terug te vinden in bijlage B.

De assumptie van homogeniteit van varianties is voornamelijk van belang wanneer groepsgroottes duidelijk van elkaar verschillen. Dit is aan de orde in dit onderzoek. Om deze reden wordt er een Levene's Test uitgevoerd. De Levene's Test is statistisch significant, wat betekent dat er niet is voldaan aan de assumptie van homogeniteit van varianties, $F(3, 153) = 2.83$, $p = 0.041$. De F-test valt niet te interpreteren en de p-waarde is niet betrouwbaar. Wel kan de *eta squared* (η^2) geïnterpreteerd worden. De *eta squared* is een beschrijvende statistiek en vereist geen normaliteit en geen homogeniteit.

Omdat de F-test niet geïnterpreteerd kan worden zal er een ANOVA met de *Welch Statistic* uitgevoerd worden (Van den Berg, z.d.-a). Daarna zal er een post hoc test worden uitgevoerd om de verschillen tussen groepen te verduidelijken. Hiervoor zal de *Games-Howell* test worden gebruikt, een post hoc test die wordt toegepast als de F-test niet geïnterpreteerd kan worden. De bijbehorende tabellen (tabel 3 en tabel 4) zijn terug te vinden in bijlage B.

Beschrijvende statistieken

Groep 1 (wel single/wel kinderen) bestaat uit 10 participanten, waarvan 2 mannen en 8 vrouwen. Deze groep heeft de hoogste gemiddelde leeftijd ($M = 56.80$, $SD = 11.27$) en de gemiddelde score op de FiPS is 218.40 ($SD = 16.52$). Groep 2 (wel single/niet kinderen) bestaat uit 66 participanten, waarvan 27 mannen en 39 vrouwen. De gemiddelde leeftijd in deze groep is 24.47 ($SD = 8.22$). Uit een onafhankelijke t-toets blijkt dat de gemiddelde leeftijd in groep 2 significant lager is dan de gemiddelde leeftijden in alle andere groepen. De bijbehorende tabel (tabel 10) is terug te vinden in bijlage C. De gemiddelde score op de FiPS van groep 2 is 200.76 ($SD = 25.25$). Groep 3 (niet single/wel kinderen) bestaat uit 46 participanten, waarvan 22 mannen en 24 vrouwen. De gemiddelde leeftijd is 52.61 ($SD = 10.17$) en de gemiddelde score op de FiPS is 219.33 ($SD = 20.69$). Groep 4 (niet single/niet kinderen) bestaat uit 35 participanten, waarvan 15 mannen en 20 vrouwen. De gemiddelde leeftijd in deze groep is 30.69 ($SD = 11.16$). De gemiddelde score op de FiPS is 213.71 ($SD = 14.74$). De bijbehorende tabellen zijn terug te vinden in bijlage C (tabellen 7, 8, en 9).

Hypothesetoetsing

Groepsverschillen op de FiPS zijn getest door middel van een een-weg ANOVA met de *Welch Statistic*. De resultaten van de analyse zijn in tabel 5 weergegeven (zie bijlage C). Het subjectief financieel presteren is significant verschillend over de groepen van burgerlijke staat, $F_{\text{Welch}}(3, 40.46) = 6.742$, $p = 0.001$. $\eta^2 = 0.134$ impliceert een grote *effect size* voor onze ANOVA (*How Do You Interpret Eta Squared?*, 2021), wat betekent dat het subjectief financieel presteren inderdaad niet hetzelfde is voor alle groepen.

Om te kijken welke groepen exact van elkaar verschillen, is de Games-Howell test uitgevoerd (Van den Berg, z.d.-a). Groep 1 scoort significant hoger op de FiPS dan groep 2, $p = 0.046$. Ook groep 3 scoort significant hoger op de FiPS dan groep 2, $p = 0.000$, net zoals groep 4, $p = 0.008$. Groep 1 en groep 3 zijn niet significant verschillend, $p = 0.999$, net als groep

1 en groep 4, $p = 0.849$. Ook groep 3 en groep 4 zijn niet significant verschillend, $p = 0.488$.

De bijbehorende tabel (tabel 6) is terug te vinden in bijlage C.

Groep 2 scoort ten opzichte van alle andere groepen dus significant lager op de FiPS.

Groep 1, 3 en 4 zijn niet significant verschillend van elkaar zijn.

Discussie

De focus van dit onderzoek was ten eerste om de aandacht te richten op de subjectieve financiële prestaties van gezonde individuen en ten tweede om het verband tussen subjectief financieel presteren en burgerlijke staat te onderzoeken. Hierbij was de verwachting dat er een verband bestaat tussen het subjectief financieel presteren en de burgerlijke staat van gezonde mensen, waarbij het (op basis van eerder onderzoek) aannemelijk was dat bepaalde groepen (e.g. mensen die niet single zijn en/of mensen die geen kinderen hebben) beter zouden scoren op subjectief financieel presteren dan andere groepen. Hierin zijn de totaalscores op de FiPS als leidraad genomen, met burgerlijke staat als onafhankelijke variabele.

Een ANOVA-analyse wees uit dat groep 2 (wel single/niet kinderen) significant lager scoort op de FiPS dan alle andere groepen, terwijl er tussen de andere groepen (groep 1, groep 3 en groep 4) geen significant verschil bestaat. Het significante verschil van groep 2 ten opzichte van de andere groepen kan verschillende dingen betekenen. Het eerste opvallende verschil tussen groep 2 en de overige groepen is dat de personen in deze groep niet gebonden zijn op het gebied van een liefdesrelatie en kinderen. Alle andere groepen zijn aan beide, of een van deze twee, aspecten gebonden. Wellicht zorgt het niet gebonden zijn aan deze zaken ervoor dat de aandacht van personen in groep 2 gericht is op andere zaken die relatief veel geld kosten. Denk bijvoorbeeld aan vaker uitgaan (nachtclubs en uiteten), maar ook aan vaker op vakantie gaan. Verder is er sprake van een andere mate van verantwoordelijkheid. Waar de belangrijkste verantwoordelijkheid in de andere groepen mogelijk ligt bij het zorgen voor de kinderen en het behouden van de liefdesrelatie, zijn deze verantwoordelijkheden voor groep 2 niet relevant. Dit zou een effect kunnen hebben op het subjectief financieel presteren, bijvoorbeeld omdat geld aan andere zaken wordt uitgegeven. Deze speculatie zal in toekomstig onderzoek moeten worden onderzocht. Dit kan door middel van kwantitatief onderzoek middels relevante vragenlijsten die worden afgenomen bij mensen met verschillende vormen van burgerlijke staat.

Voor het verkrijgen van meer gedetailleerde informatie over dit onderwerp, zorgt kwalitatief onderzoek middels diepte-interviews wellicht echter voor een duidelijker beeld. Hierin zouden mensen met verschillende vormen van burgerlijke staat en gezinssamenstelling kunnen worden gevraagd naar hun ervaringen met, en ideeën over, hun financiële prestaties.

Als we naar de data kijken zien we dat de gemiddelde leeftijd in groep 2 significant lager is dan in de andere drie groepen. Dit kan verschillende dingen betekenen. Ten eerste hebben veel jonge mensen sinds het begin van het leenstelsel te maken met vaak forse studieschulden (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Deze schulden kunnen een groot effect hebben op de financiële uitgaven van jonge mensen, net zo goed als op het beoordelen van hun financiële prestaties. Ten tweede staan jonge mensen aan het begin van hun carrière. Er is meestal nog geen tijd en mogelijkheid geweest om hoog op te klimmen in een baan. Als starter begin je met een startersloon. Dit aspect heeft invloed op het derde punt, namelijk huisvesting. Gezien de huidige woningmarkt is het lastig om een koophuis te bemachtigen als jongvolwassene. De huizenprijzen blijven stijgen. Het aantal woningverkopen aan starters daalt (*Starters op woningmarkt: "Tegenwoordig hebben ze het echt moeilijk"*, 2020). Hierdoor wonen veel studenten en starters in dure huurhuizen. Het geld dat opgaat aan het betalen van de huur, kan niet worden uitgegeven aan andere zaken. Ook dit is een belangrijk aspect dat invloed kan hebben op het subjectief financieel presteren van jonge mensen zoals de mensen in groep 2.

De bevindingen in het huidige onderzoek lijken enerzijds aan te sluiten bij de schaarse onderzoeksresultaten van eerder onderzoek, anderzijds spreken ze eerdere onderzoeksresultaten tegen. Zo kwam uit onderzoek door Hoelzl en Kapteyn (2011) naar voren dat mensen die getrouwd zijn minder kans hebben op creditcard problemen dan mensen die niet getrouwd zijn. Dit sluit deels aan bij onze bevinding dat de groep single zonder kinderen significant lager scoort op subjectief financieel presteren, hoewel de groep single met kinderen wel hoog scoort.

Ons resultaat sluit echter niet aan bij wat Banerjee et al. (2017) vonden, namelijk dat sommige ouders het opvoeden van jonge kinderen zagen als belemmering voor bepaalde aspecten van hun financiële mogelijkheden. Uit ons onderzoek blijkt namelijk dat mensen met kinderen juist beter scoren op subjectief financieel presteren dan mensen zonder kinderen. Verder kwam uit onderzoek door Okech et al. (2018) naar voren dat vrouwen met kinderen minder konden sparen dan vrouwen zonder kinderen. Ook dit resultaat lijkt in de eerste instantie niet aan te sluiten bij het resultaat dat in ons onderzoek naar voren kwam. Bij deze overwegingen moet worden benoemd dat er zeer schaars onderzoek is gedaan naar het verband tussen (subjectief) financieel presteren en burgerlijke staat, dus veel eerder onderzoek om ons onderzoek mee te vergelijken is er helaas niet. Een mogelijke verklaring hiervoor, die in het huidige onderzoek naar voren is gekomen, is dat leeftijd dient als mediator. Toekomstig onderzoek kan zich buigen over bovenstaande speculaties. Een goede optie is het uitvoeren van een mediatie-analyse met leeftijd als mediator. Hierdoor kan worden onderzocht in hoeverre de relatie tussen burgerlijke staat en subjectief financieel presteren inderdaad verklaard wordt door leeftijd.

Verder heeft dit onderzoek een aantal limitaties waar vervolgonderzoek rekening mee kan houden. Ten eerste is er sprake van een niet-willekeurige steekproef. Participanten zijn geworven op basis van een gelegenheidssteekproef, wat een relatief kleine variatie in opleidingsniveau en leeftijd met zich meebrengt. Hierdoor kan de representativiteit voor de gehele gezonde bevolking in Nederland betwist worden. Ten tweede zijn er een aantal kritiekpunten op de vragenlijsten. De FiPS is een nieuwe vragenlijst. Deze is nog in ontwikkeling en moet nog gevalideerd worden. De afname van alle vragenlijsten samen werd vaak ervaren als lang. Participanten wisten niet hoe ver ze waren met invullen, wat er menigmaal toe heeft geleid dat participanten vlak voor het einde de vragenlijst beëindigden. Hierdoor is er minder data verzameld dan vooraf gehoopt. Een mogelijke oplossing is om een voortgangsbalkje te plaatsen, zodat mensen kunnen zien hoe ver ze zijn met het invullen. Ook

kan door middel van een factoranalyse worden onderzocht in hoeverre vragen kunnen worden ondergebracht in subschalen. Een tweede kritiekpunt op de vragenlijsten is dat er keuzemogelijkheden misten bij de vragen naar woonsituatie (namelijk wonen in een studentenhuus) en bron van inkomsten (namelijk het hebben van een studielening en/of ouderbijdrage). Er moet gekeken worden of deze keuzemogelijkheden in volgend onderzoek aan de vragenlijst kunnen worden toegevoegd. Zeker in de context van de huidige onderzoeksvraag, had dit meer inzicht kunnen geven in eventuele verklaringen voor de gevonden groepsverschillen. Een derde punt van kritiek is de ‘*niet van toepassing*’-optie in de vragenlijsten. Dit is bij elke vraag een optie, ook bij vragen die op het overgrote deel van de bevolking van toepassing zijn. Participanten hebben de mogelijkheid om te kiezen voor deze optie, waardoor de data vertekend en incompleet kan zijn. Bij dit punt moet worden meegenomen dat de vragenlijsten online zijn afgenomen, zonder enige vorm van controle. Wellicht zorgt het in fysieke aanwezigheid van de onderzoeker(s) afnemen van de vragenlijsten ervoor dat participanten serieuzer omgaan met het invullen.

Concluderend kan worden gesteld dat uit dit onderzoek blijkt dat de groep mensen zonder relatie en zonder kinderen significant lager scoort op subjectief financieel presteren dan de groepen mensen die gebonden zijn aan een relatie, aan kinderen, of aan allebei. Dit kan aan verschillende aspecten liggen, maar vervolgonderzoek moet uitwijzen welke factoren, zoals wellicht leeftijd, hierbij een (mediërende) rol spelen. Het onderzoeken van het verband tussen burgerlijke staat en subjectief financieel presteren is iets dat in eerder onderzoek nog maar weinig is gedaan. Vaker is de aandacht gericht op de klinische populatie. Het is echter van belang om ook het verband tussen subjectief financieel presteren van de gezonde populatie en burgerlijke staat te onderzoeken. Als het hebben van kinderen of het hebben van een liefdesrelatie invloed heeft op subjectief financieel presteren, dan zijn dat zaken waar mogelijk

op kan worden ingespeeld. Op die manier kunnen problemen met betrekking tot geldzaken, maar ook tot financiële zelfregulatie, hopelijk gerichter in kaart worden gebracht.

Referenties

- Atkinson, A., McKay, S., Collard, S., & Kempson, E. (2007). Levels of Financial Capability in the UK. *Public Money and Management*, 27(1), 29–36.
- Banerjee, M. M., Friedline, T., & Phipps, B. J. (2017). Financial capability of parents of kindergarteners. *Children and Youth Services Review*, 81, 178–187. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.chilyouth.2017.08.009>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (2021, 23 november). *Studieschulden 2011–2021*. www.cbs.nl. Geraadpleegd op 7 april 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/47/studieschulden-2011-2021>
- De Vries, J. (2017, juli). BRIEF-A Vragenlijst executieve functies voor volwassenen (ID 5107–7038). Hogrefe. https://www.hogrefe.com/nl/shop/media/downloads/sample-reports/5701701_BRIEFazelfrapportagebasisrapport_mr.pdf
- Friese, M., Wänke, M., & Hofmann, W. (2009). Unscrambling self-regulatory behavior determination: The interplay of impulse strength, reflective processes, and control resources. In J. P. Forgas, R. F. Baumeister, & D. M. Tice (Eds.), *Psychology of self-regulation: Cognitive, affective, and motivational processes*. (Vol. 11, pp. 53–71). Psychology Press.
- Harvey, P. D., Stone, L., Lowenstein, D., Czaja, S. J., Heaton, R. K., Twamley, E. W., & Patterson, T. L. (2013). The convergence between self-reports and observer ratings of financial skills and direct assessment of financial capabilities in patients with schizophrenia: More detail is not always better. *Schizophrenia Research*, 147(1), 86–90. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.schres.2013.02.018>
- Hoelzl, E., & Kapteyn, A. (2011). Financial capability. *Journal of Economic Psychology*, 32(4), 543–545. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.joep.2011.04.005>

How Do You Interpret Eta Squared? (2021, 28 maart). www.cravencountryjamboree.com.

Geraadpleegd op 16 maart 2022, van

<https://www.cravencountryjamboree.com/helpful-tips/how-do-you-interpret-eta-squared/>

Koerts, J., Bangma, D. F., Fuermaier, A. B. M., Mette, C., Tucha, L., & Tucha, O. (2021).

Financial judgment determination in adults with ADHD. *Journal of Neural Transmission*, 128(7), 969–979. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s00702-021-02323-1>

Ksendzova, M., Donnelly, G. E., & Howell, R. T. (2017). A Brief Money Management Scale

and Its Associations With Personality, Financial Health, and Hypothetical Debt Repayment. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 28(1), 62–75.

<https://doi.org/10.1891/1052-3073.28.1.62>

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. 2016. *Informing Social Security's process for financial capability determination*. Washington, DC: The National Academies Press. Doi: 10.17226/21922.

Okech, D., McGarity, S. V., Hansen, N., Burns, A. C., & Howard, W. (2018). Financial capability and sociodemographic factors among survivors of human trafficking. *Journal of Evidence-Informed Social Work*, 15(2), 122–135.

<https://doi.org/10.1080/23761407.2017.1419154>

Rea, J. K. (2018). Young adults' financial socialization processes as influences of conceptualization and understanding of financial well-being and choice in relationship commitment [ProQuest Information & Learning]. In *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences* (Vol. 78, Issue 12–A€).

- Roth, R. M., Lance, C. E., Isquith, P. K., Fischer, A. S., & Giancola, P. R. (2013).
Confirmatory Factor Analysis of the Behavior Rating Inventory of Executive
Function-Adult Version in Healthy Adults and Application to Attention-
Deficit/Hyperactivity Disorder. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 28(5), 425–
434. <https://doi.org/10.1093/arclin/act031>
- Roth, R.M., Isquith, P.K. & Goia, G.A. (2005). Behavior Rating Inventory of Executive
Function – Adult Version, BRIEF-A. Psychological Assessment Resources, Inc.
- Smit, D., Koerts, J., Bangma, D. F., Fuermaier, A. B., Tucha, L., & Tucha, O. (2021). Look
who is complaining: Psychological factors predicting subjective cognitive complaints
in a large community sample of older adults. *Applied Neuropsychology: Adult*, 1–15.
<https://doi.org/10.1080/23279095.2021.200738>
- SSA. 2015b. GN 00502.010 Capability determination—overview.
<https://secure.ssa.gov/poms.Nsf/lrx/0200502010> (accessed August 4, 2015).
- Stangor, C. (2015). *Research methods for the behavioral sciences* (5de editie). Cengage
Learning.
- Starters op woningmarkt: “Tegenwoordig hebben ze het echt moeilijk”*. (2020, 28 september).
www.nos.nl. Geraadpleegd op 19 maart 2022, van [https://nos.nl/artikel/2350140-
starters-op-woningmarkt-tegenwoordig-hebben-ze-het-echt-moeilijk](https://nos.nl/artikel/2350140-starters-op-woningmarkt-tegenwoordig-hebben-ze-het-echt-moeilijk)
- Suchy, Y. (2009). Executive Functioning: Overview, Assessment, and Research Issues for
Non-Neuropsychologists. *Annals of Behavioral Medicine*, 37(2), 106-116.
<https://doi.org/10.1007/s12160-009-9097-4>

Van den Berg, R. G. (z.d.-a). *SPSS ANOVA - Levene's Test "Significant"*. www.spss-tutorials.com. Geraadpleegd op 16 maart 2022, van <https://www.spss-tutorials.com/spss-anova-levenes-test-significant/>

Van den Berg, R. G. (z.d.-b). *SPSS One-Way ANOVA Tutorial*. spss-tutorials.com. Geraadpleegd op 13 maart 2022, van <https://www.spss-tutorials.com/spss-one-way-anova/#anova-assumptions>

Van Wielingen, L. E., Tuokko, H. A., Cramer, K., Mateer, C. A., & Hultsch, D. F. (2004). Awareness of financial skills in dementia. *Aging & Mental Health*, 8(4), 374–380. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1080/13607860410001709728>

Verhage, F. (1964). *Intelligence and Age: Study with Dutch People Aged 12-77* (in Dutch). Assen: Van Gorcum.

Von Stumm, S., O’Creevy, M. F., & Furnham, A. (2013). Financial capability, money attitudes and socioeconomic status: Risks for experiencing adverse financial events. *Personality and Individual Differences*, 54(3), 344–349. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.paid.2012.09.019>

Bijlage A – tabellen bij de methode

Tabel 1

Percentages Demografische Gegevens

	Betaalde baan	Thuiswonend	Huur	Hypotheek	Zelfstandig beheren financiën
Ja	85.0%	15.0%	44.4%	39.4%	90.0%
Nee	15.0%	85.0%	55.6%	60.6%	10.0%

Noot. N = 160.

Bijlage B – tabellen bij de resultaten: assumptiechecks

Tabel 2

Test voor Normaliteit

		Kolmogorov-Smirnov test			
		Testuitkomst	df	P-waarde	
Totaalscore op de FiPS	Burgerlijke staat	Wel single/wel kinderen	0.18	10	0.200
		Wel single/niet kinderen	0.07	66	0.200
		Niet single/wel kinderen	0.14	46	0.018
		Niet single/niet kinderen	0.13	35	0.174

Noot. Afkortingen: FiPS, Financiële Prestatie Schaal; df, *degrees of freedom*/vrijheidsgraden

Tabel 3

Test voor Homogeniteit: de Levene's Test

	Levene's test	df1	df2	P-waarde
Totaalscore op de FiPS	2.83	3	153	0.041

Noot. Afkortingen: FiPS, Financiële Prestatie Schaal; df, *degrees of freedom*/vrijheidsgraden

Tabel 4

Test voor Homogeniteit: de Eta Squared

	<i>Eta squared</i>
Burgerlijke staat	0.13

Bijlage C – tabellen bij de resultaten: beschrijvende statistieken en hypothesetoetsing

Tabel 5

Een-weg ANOVA met de Welch Statistic

	Testuitkomst	df1	df2	P-waarde
Welch test	6.74	3	40.46	0.001

Noot. Afkorting: df, *degrees of freedom*/vrijheidsgraden

Tabel 6

Post-hoc Test: Games-Howell Test

(1)Burgerlijke staat	(2)Burgerlijke staat	P-waarde
Wel single/wel kinderen	Wel single/niet kinderen	0.046
	Niet single/wel kinderen	0.999
	Niet single/niet kinderen	0.849
Wel single/niet kinderen	Wel single/wel kinderen	0.046
	Niet single/wel kinderen	0.000
	Niet single/niet kinderen	0.008
Niet single/wel kinderen	Wel single/wel kinderen	0.999
	Wel single/niet kinderen	0.000
	Niet single/niet kinderen	0.488
Niet single/niet kinderen	Wel single/wel kinderen	0.849
	Wel single/niet kinderen	0.008
	Niet single/wel kinderen	0.488

Tabel 7*Gemiddelden en Standaarddeviaties op de FiPS per Groep*

Burgerlijke staat	Gemiddelde op de FiPS	Standaarddeviatie
Wel single/wel kinderen	218.40	16.52
Wel single/niet kinderen	200.76	25.15
Niet single/wel kinderen	219.33	20.69
Niet single/niet kinderen	213.71	14.74

Noot. Afkorting: FiPS, Financiële Prestatie Schaal**Tabel 8***Leeftijdsgemiddelden per Groep*

Burgerlijke staat	Gemiddelde leeftijd	Standaarddeviatie
Wel single/wel kinderen	56.80	11.27
Wel single/niet kinderen	24.47	8.22
Niet single/wel kinderen	52.61	10.17
Niet single/niet kinderen	30.69	11.16

Tabel 9*Aantal Mannen en Vrouwen per Groep*

Burgerlijke staat		Aantal
Wel single/wel kinderen	Man	2
	Vrouw	8
Wel single/niet kinderen	Man	27
	Vrouw	39
Niet single/wel kinderen	Man	22

	Vrouw	24
Niet single/niet kinderen	Man	15
	Vrouw	20

Tabel 10

Significantie Leeftijd Groep 2 Ten Opzichte van Alle Andere Groepen

(1)Burgerlijke staat	(2)Burgerlijke staat	P-waarde
Wel single/niet kinderen	Wel single/wel kinderen	0.000
	Niet single/wel kinderen	0.000
	Niet single/niet kinderen	0.005

Bijlage D – vragen bij de FiPS

Financial Performance Scale / Financiële Prestatie Schaal (FiPS)

Financieel prestaties in het alledaagse leven

Instructies

Deze vragenlijst gaat over hoe het omgaan met financiën. Met financiën bedoelen we geld, maar bijvoorbeeld ook verzekeringen, pensioen, de huur of een hypotheek. Eerst volgen enkele vragen over uw persoonlijke financiële situatie. Daarna willen we graag van u weten in hoeverre u het eens bent met bepaalde stellingen. Het is daarbij de bedoeling dat u zich richt **op het afgelopen jaar**.

Bijvoorbeeld:

	Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens	Niet op mij van toepassing
Het lukt mij om met onregelmatige of onverwachte uitgaven om te gaan.	•	•	•	•	•	•

Als een stelling **in het afgelopen jaar niet** op u van toepassing is geweest, kunt u “niet op mij van toepassing” aanvinken. **Probeer dit zoveel mogelijk te voorkomen.**

Geef alstublieft bij **elke stelling** een antwoord. Denk niet te lang na over het antwoord, maar geef het eerste antwoord dat u te binnen schiet.

Algemeen

Wat is/zijn uw huidige bron(nen) van inkomen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Uitkering (bijvoorbeeld WW, ziektewet, WIA, WAO, Wajong, Participatiewet)
- Loon uit werk
- Pensioen
- AOW
- Toeslagen (bijvoorbeeld huurtoeslag, zorgtoeslag, kinderopvangtoeslag)
- Investerings, beleggingen
- Anders, namelijk ...
- Ik weet het niet

Wat is uw huidige woonsituatie?

- Zelfstandig zonder partner, met kind(eren)
- Zelfstandig zonder partner, zonder kind(eren)
- Zelfstandig met partner, met kind(eren)
- Zelfstandig met partner, zonder kind(eren)
- Met ouders
- Met overige familieleden/anderen
- (RI)BW/beschermd wonen in de samenleving/sociaal pension
- Wonen op instellingsterrein
- Anders, namelijk....

Heeft u een hypotheek?

Ja

Nee

Betaalt u huur?

Ja

Nee

Wat is ongeveer uw *netto* maandinkomen?

< € 500

€ 500 - € 1000

€ 1000 - € 1500

€ 1500 - € 2000

€ 2000 - € 2500

€ 2500 - € 3000

€ 3000 - € 3500

€ 3500 - € 4000

€ 4000 - € 4500

€ 4500 - € 5000

> € 5000

Wie beheert uw financiën?

- Ik beheer mijn financiën volledig zelf
- Ik beheer mijn financiën deels zelf, maar ik krijg hulp van iemand
- Iemand anders beheert mijn financiën

Heeft u een lening en/of schulden anders dan een hypotheek? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Nee

Ja, namelijk:

Studieschuld

Gas/water/licht

Internet-/televisie-/telefoonaansluiting

Voertuigen (auto/motor/boot etc.)

Elektronica (computer, telefoon, tablet, televisie, vaatwasser etc.)

Anders, _____

Als "ja": komt één van bovenstaande schulden door online winkelen?

Ja

Nee

Hoe vaak heeft u in het afgelopen jaar een aanmaning (voor bijv. gas, telefoon of elektriciteit) ontvangen vanwege achterstallige betalingen?

Nooit

Eén keer per jaar

Eén keer per half jaar

Eén keer per 3 maanden

Eén keer per maand

Meerdere keren per maand

Spaart of investeert u geld? (Bijv. op een spaarrekening, beleggingen, Bitcoin, etc.)?

Nee

Ja

Hoe belangrijk is financiële zelfredzaamheid voor u?

Helemaal niet belangrijk

Niet belangrijk

Neutraal

Belangrijk

Heel erg belangrijk

Hoeveel stress/spanning ervaart u over uw financiële situatie?

Helemaal geen

stress/spanning

Heel veel

stress/spanning

Hoe tevreden bent u met uw financiële situatie?

Heel erg

ontevreden

Heel erg

tevreden

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

Als een vraag niet op u van toepassing is, kunt u dit aangeven. Probeer dit zoveel mogelijk te voorkomen. Het is de bedoeling dat u zich richt **op het afgelopen jaar**.

	Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens	Niet op mij van toepassing
1. Wanneer ik een aankoop contant betaal, lukt het mij om na te gaan hoeveel wisselgeld ik terugkrijg.	•	•	•	•	•	•
2. Als het gaat om financiën lukt het mij om vooruit te plannen.	•	•	•	•	•	•
3. Wanneer ik meerdere rekeningen heb, kan ik goed bepalen welke ik eerst moet betalen.	•	•	•	•	•	•
4. Het lukt mij om met onregelmatige of onverwachte uitgaven om te gaan.	•	•	•	•	•	•
5. Het lukt mij om (online) formulieren in te vullen	•	•	•	•	•	•

wanneer ik een rekening moet betalen.						
6. Het lukt me om (online) formulieren in te vullen wanneer ik een verzekering wil afsluiten of wijzigen.	•	•	•	•	•	•
7. Het lukt mij niet om mijn inkomsten en uitgaven op elkaar af te stemmen.	•	•	•	•	•	•
8. Het lukt mij om de voorwaarden van verschillende verzekeringen te vergelijken.	•	•	•	•	•	•
9. Ik heb een goed overzicht van mijn financiële betalingsschema's (bijv. voor hypotheek of aflossing van een schuld).	•	•	•	•	•	•
10. Het lukt mij om geld te pinnen bij een pinautomaat.	•	•	•	•	•	•
11. Ik ben goed in staat om geld te sparen.	•	•	•	•	•	•
12. Het lukt me om mij financieel goed voor te bereiden op mijn pensioen.	•	•	•	•	•	•

13. Ik maak één of meerdere vuistregels als het gaat om het uitgeven van geld.	•	•	•	•	•	•
14. Ik weet hoeveel geld er elke maand binnenkomt.	•	•	•	•	•	•
15. Ik weet wat mijn inkomstenbronnen zijn.	•	•	•	•	•	•
16. Ik weet hoe groot mijn vermogen is.	•	•	•	•	•	•
17. Ik weet hoe hoog mijn vaste lasten elke maand zijn.	•	•	•	•	•	•
18. Ik ben op de hoogte van mijn hypotheekgegevens, zoals de totale hoogte, resterende looptijd en de rente van mijn hypotheek.	•	•	•	•	•	•
19. Ik weet hoe hoog mijn schulden zijn.	•	•	•	•	•	•
20. Ik weet bij wie ik lening(en) heb.	•	•	•	•	•	•
21. Ik weet waar ik mijn verzekeringen heb afgesloten.	•	•	•	•	•	•

22. Ik weet niet goed bij wie ik terecht kan voor financieel advies en/of begeleiding.	•	•	•	•	•	•
23. Ik heb zelden de neiging om impulsieve aankopen te doen.	•	•	•	•	•	•
24. Het lukt mij om een aankoop te pinnen.	•	•	•	•	•	•
25. Het lukt mij om contante betalingen te doen.	•	•	•	•	•	•
26. Als ik plotseling (flink) minder inkomen zou hebben, dan ben ik daarop voorbereid.	•	•	•	•	•	•
27. Het lukt mij om mijn financiën te regelen via het internet.	•	•	•	•	•	•
28. Ik houd mijn financiële situatie stabiel: Ik heb een goede balans tussen mijn inkomsten en uitgaven.	•	•	•	•	•	•
29. Het lukt mij niet om toe te werken naar persoonlijke doelen op financieel gebied, zoals het kopen van een	•	•	•	•	•	•

computer of het boeken van een reis.						
30. Ik heb vrienden en/of familieleden die mij kunnen helpen met mijn financiën.	•	•	•	•	•	•
31. Ik weet hoeveel geld ik ongeveer krijg als ik met pensioen ben.	•	•	•	•	•	•
32. Ik blijf goed op de hoogte van de financiële ontwikkelingen (bijv. de rentekoers, huizenprijzen, etc.).	•	•	•	•	•	•
33. Ik heb de neiging om risicovolle financiële beslissingen te nemen.	•	•	•	•	•	•
34. Ik ben in staat om financiële oplichting of fraude te herkennen (bijv. phishing via nepberichten).	•	•	•	•	•	•
35. Als ik een product koop, dan lukt het me om producten te vergelijken op prijs-/kwaliteitverhouding.	•	•	•	•	•	•

<p>36. Als ik een lastige financiële keuze moet maken, weet ik de juiste hulpbronnen te vinden (bijv. vergelijkingssites, recensies, of mensen die ik vertrouw).</p>	•	•	•	•	•	•
<p>37. Als ik een rekening krijg, lukt het me om me te houden aan de uiterste betaaldatum.</p>	•	•	•	•	•	•
<p>38. Ik houd me zo goed mogelijk aan financiële voorwaarden, bijv. voor verzekeringen, huur, of een hypotheek.</p>	•	•	•	•	•	•
<p>39. Het lukt mij niet om financiële producten met elkaar te vergelijken (bijv. verschillende leningen, hypotheeken of verzekeringen).</p>	•	•	•	•	•	•
<p>40. Als ik een (online) bankafschrift krijg, lukt het me niet om een bepaalde transactie terug te vinden.</p>	•	•	•	•	•	•

41. Als ik een (online) rekening krijg, dan lukt het mij om deze te begrijpen (bijv. het totaal te betalen bedrag en de uiterste betaaldatum).	•	•	•	•	•	•
42. Het lukt mij niet om op de juiste manier (defecte) producten te retourneren of te ruilen.	•	•	•	•	•	•
43. Het lukt mij om mijn belastingaangifte te doen.	•	•	•	•	•	•
44. Ik weet hoeveel huur/hypotheek ik elke maand moet betalen.	•	•	•	•	•	•
45. Ik weet bij wie ik schulden heb.	•	•	•	•	•	•
46. Ik weet hoeveel geld ik geleend heb.	•	•	•	•	•	•
47. Ik weet welke verzekeringen ik heb afgesloten.	•	•	•	•	•	•
48. Het lukt mij om op financieel gebied persoonlijke doelen te stellen, zoals voor het kopen	•	•	•	•	•	•

van een computer of het boeken van een reis.						
49. Ik kan goed bepalen wie ik kan vertrouwen voor financieel advies.	•	•	•	•	•	•
50. Het lukt mij om mijn (online) bankafschriften te begrijpen (bijvoorbeeld inkomstenbronnen of bij- en afschrijvingen).	•	•	•	•	•	•
51. Het lukt mij om mijn rekeningen (online) te betalen	•	•	•	•	•	•
52. Ik weet welke financiële verplichtingen (bijv. vaste lasten) ik elke maand heb.	•	•	•	•	•	•
53. Ik begrijp de voorwaarden van mijn verzekeringen.	•	•	•	•	•	•

Dit is het einde van de vragenlijst.